

नेपालको पहिलो

कृषि

Nepal's First Agriculture Weekly

साप्ताहिक

● वर्ष ४ ● अङ्क २३ ● २०७२ पुस १९ गते आइतबार ● (Jan. 03, 2016) मूल्य रु.१०/-

फुटाइएको कृषि (पशु) मन्त्रालयमा मन्त्रीको लस्कर

काठमाडौं। केपी शर्मा ओली नेतृत्वको सरकारले सत्तासाभेदार मात्र होइन आफ्नै पार्टी भित्रका नेताहरूलाई मन्त्री बनाउनका लागि मन्त्रालय फुटाउने कार्य भएको मात्र होइन अनावश्यक मन्त्री थप गरेर राज्यलाई ठूलो आर्थिक बोझ समेत थपेको आरोप लाग्न थालेको छ। केपी शर्मा ओलीले एमाओवादीको भागमा परेको कृषि विकास मन्त्रालय फुटाएर पशु विकास मन्त्रालय स्थापना गरे। नयाँ स्थापित मन्त्रालयको जिम्मेवारी एमाले नेतृ शान्ता मानवीले पाएकी छिन्। भने उनले पशु विकास मन्त्रालयको जिम्मेवारी संहाली मन्त्रालय मातहतको विभाग पशु विभाग मार्फत 'त्रिफिड' लिने काम समेत गरिसकेकी छिन्।

पशु विकास मन्त्रालय विभाजन भएपछि पशु सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरू हौसिएका छन् भने कृषि सेवामा कार्यरत कर्मचारी कृषि विकास मन्त्रालय फुटेको नभै मन्त्रीको भागबण्डा पुऱ्याउनका लागि अंश बण्डा लगाएकोले पछि फेरि कृषि विकास मन्त्रालयमा नै गाभिने आउने तर्क प्रस्तुत गर्न थालेका छन्। कृषि विकास मन्त्रालय विभाजन भएपश्चात पशु विकास मन्त्रालयको नामाकरण गरिएको भएपनि यसको नाम पुर्न संशोधन गरी पशुपंक्षी तथा मत्स्य

विकास मन्त्रालय राख्नु उचित हुने भन्दै पशु विकास मन्त्रीको तर्फबाट शुक्रवारको मन्त्रीपरिषद्मा नाम संशोधन प्रस्ताव गरिएपनि हुन सकेको छैन।

पशु मन्त्रालय मातहतमा मत्स्यलाई समेत राखिएपछि मत्स्य सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरू भने विगतदेखि आफूहरू कृषि विभाग मातहतमा रहेर काम गरिरहेको र सोही अनुरूप नै मुलुकभर कार्यरत भएकाले पशु सेवामा कसरी रहने भन्ने चर्चा चलाउन थालेका छन्। यद्यपि पशु विकास मन्त्रालयको नाम

संशोधन भएर आएमा मत्स्य विभागको अलग्गै अस्तित्व हुने पर्ने भन्दै मत्स्य विकासमा कार्यरत कर्मचारीहरू आफ्नो अस्तित्वको खोजी गर्न थालेका देखिन्छन्।

कृषि विकास मन्त्रालय विभाजन पछि बनेको पशु विकास मन्त्रालयका लागि कर्मचारी मिलान गर्न केही समय लाग्ने भएपछि पशु विभाग मातहतमा रहेका गाउँसम्मका कार्यलयहरूमा भने कुनै समस्या नरहने देखिन्छ। तर पशु विकास मन्त्रालयको आयुका विषयमा चर्चा चलिरहेकै बेला पशु विकास मन्त्रालयमा राज्य मन्त्री समेत थप गरेपछि एउटै भवनमा (हालसम्म) कृषि विकास मन्त्रालयमा मन्त्रीको लस्कर देखिएको छ। पशु विकास मन्त्रालयमा राज्य मन्त्रीका रूपमा म्याग्दीकी एमाले सांसद नरदेवी पुन मगरले शपथ ग्रहण गरिसकेपछि कृषि विकास मन्त्रालयमा पनि राज्य मन्त्री ल्याउने तयारी गरिएको छ। कृषि विकास मन्त्रालयमा रौतहटका एमाओवादी सांसद सत्यनारायण भगत विनलाई राज्य मन्त्रीका रूपमा ल्याउन लागिएको बुझिएको छ। भगत कृषि विकास मन्त्रालयमा राज्य मन्त्री भएर आए भने विगतमा एक जना मन्त्रीले चलाएको मन्त्रालयमा चार जना मन्त्री हुने छन्।

मन्त्रालय फुटाएपछि कृषि मन्त्री केपी ओलीको शरणमा

काठमाडौं। आफू उपस्थित नभएको बेला मन्त्रपरिषद्को बैठकले आफूले संहालेको मन्त्रालयलाई दुई टुक्रा पारिदिएपछि कृषि विकास मन्त्री हरिबोल प्रसाद गजुरेल रुन्चे अनुहार लिँदै प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको शरणमा पुगेका छन्। एमाओवादीको भागमा परेको कृषि विकास मन्त्रालय टुक्राउने विषयमा छलफल नै नगरी र सम्बन्धित मन्त्री नभएको बेला मन्त्रालय फुटाएर फुटेको पशु विकास मन्त्रालयमा एमालेको भागमा पारेको भन्दै सो निर्णय सच्याउन गजुरेल प्रधानमन्त्री समक्ष पुगेको बताइएको छ।

कृषि विकास मन्त्रालय विभाजन गराएर पशु विकास मन्त्रालय बनाइएकोमा असन्तुष्ट व्यक्त गर्दै सो निर्णय नसच्याइए आफूले कृषि विकास मन्त्रालयको जिम्मेवारीबाट बाहिरिने चेतावनी प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीलाई उनले दिएका थिए। प्रधानमन्त्री ओलीलाई चेतावनी शैलीमा हरिबोल प्रसाद गजुरेलले मन्त्री पद त्याग्ने बताएपछि ओलीले उनलाई मन्त्री पद खान मन नलागे छोडे हुन्छ आदि पार्टीका अध्यक्षलाई गएर भन्नु भनेको प्रधानमन्त्री कार्यालय स्रोतले बताएको छ। आधा दर्जन सल्लाहकारहरूको घेरावन्दीमा परेको र सबैले फरक फरक सूचना दिने भएकाले आफूलाई काम गर्न कठिन भएको गुनासो पार्टी भित्र गरेको बताइएको छ।

बर्डफ्लु पीडितहरूले उचित क्षतिपूर्ति पाएनन् : पशु विकास मन्त्री

काठमाडौं। आफू नरम र सोभो भएको भन्दै सोभ्रा व्यक्ति र इमान्दारितामा अगाडि बढ्नेहरूलाई हेप्ने प्रवृत्ति बढेकाले त्यस्तो कार्य नगर्न पशु सेवा विभाग मातहतका कर्मचारीहरूलाई पशु विकास मन्त्री शान्ता मानवीले चेतावनी दिएकी छिन्। पशु सेवा विभागले आयोजना गरेको 'त्रिफिड' कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै मन्त्री मानवीले सो कुरा बताएकी हुन्। पशु विकास मन्त्रालय नयाँ मन्त्रालय भएपनि पशु सेवा विभागले विगतका दिनहरूमा गरेका कामहरूको उपलब्धीहरूलाई अझ प्रभावकारी ढंगले अगाडि बढाउनु पर्ने भएकाले त्यसको थप जिम्मेवारी मन्त्रालय मातहतका कर्मचारीहरूलाई आएको समेत उनले बताइन्।

विगतमा बर्डफ्लु पीडितहरूले सरकारबाट पाएको भनिएको क्षतिपूर्ति नाममात्र भएकाले वास्तवमा त्यसबेला किसानहरूले उचित क्षतिपूर्ति नपाएको खुलासा मन्त्री मानवीले गरिन्। मानव स्वास्थ्यसंग प्रत्यक्ष जोडिएको पशु पालन क्षेत्रलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन ल्याउनु जरुरी भएको भन्दै पशुपालन व्यवसायले नै वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केकालाई रोजगारीको मार्ग देखाउन सकिने एवं बेरोजगारहरूलाई

वाँकी पेज ७ मा

व्यवसायिक पशुपालनमा पशु विकास सचिवको जोड

काठमाडौं। अधिल्लो मन्त्रीपरिषद्ले कृषि विकास मन्त्रालय लगायतका मन्त्रालयलाई विभाजन गरेपनि धेरै

मन्त्री र पदबहाली गदै पशु विकास मन्त्रालयका सचिव पौडेलले मन्त्रालयका सचिवहरूले कार्यकक्ष समेत नपाएर घाम ताप्न व्यस्त छन्। तर पशु विकास मन्त्रालय दिँदै उनले निर्वाहमुखि पशुपालनलाई व्यवसायिकतातिर अगाडि बढाउनु अनिवार्य रहेको समेत जोड दिएका छन्। नव घोषित मन्त्रालयका सचिव कृष्णचन्द्र पौडेललाई मन्त्रालयमा पशु मन्त्रालयका सहसचिव श्यामप्रसाद पौडेल, पशु विभागका महानिर्देशक

वाँकी पेज ७ मा

सचिवहरूले कार्यकक्ष समेत नपाईरहेको अवस्था पशु विकास मन्त्रालयका सचिव कृष्णचन्द्र पौडेलले भने कृषि विकास

सरकारलाई प्राविधिक सहसचिवको चेतावनी सामूहिक राजीनाको तयारी

काठमाडौं। सरकारले सचिवहरूको बहुवाका लागि विशिष्टकरणका नाममा कृषि, पशु तथा वन सेवाका सहसचिव बहुवामा अन्याय गरेकोले यी सेवामा कार्यरत प्राविधिक सहसचिवहरू रुष्ट बनेका छन्।

सरकारले सेवामा आधारमा सहसचिवहरूलाई बहुवा गर्नु राम्रो भएको भएपनि कृषि, पशु तथा वन समूहमा बहुवा गर्ने संख्यामा अन्याय गरेको आरोप सहसचिवहरूले लगाएका छन्। साथै उनीहरूले संविधानले तोकेको बमोजिम समानुपातिक ढंगबाट सहसचिव बहुवा गर्नु पर्ने माग उनीहरूले गरेका छन्। यो भन्दा अधिल्लो सरकारले सो समूहका तर्फबाट ४ जना सहसचिवहरूलाई बहुवा गर्ने नियम बनाएको भएपनि अहिले फेरि त्यसलाई संशोधन गरी ३ जना मात्र सचिव बनाउन लागेपछि सहसचिवहरू आक्रोशित बनेका हुन्।

तरवीर कृषि

कृषि, पशु, वन तथा वातावरण समूहका सहसचिवहरूको बहुवामा समानुपातिक ढंगले हुनु पर्ने र समानुपातिक ढंगले गर्दा ११ जनालाई सचिवमा बहुवा गर्नु पर्ने माग राख्दै प्रधानमन्त्री लगायत सरोकारवाला निकायलाई ध्यानकर्षण समेत गराएका छन्।

सहसचिवहरूले राखेका जायज मागहरूलाई सरकारले वेवास्ता गरे कृषि, पशु, वन वातावरण समूहका ११० जना सहसचिवहरूले सामूहिक राजीनामा दिने तयारी गरेका छन्। ती तिनै समूहका सहसचिवहरूले बैठक गरी सरकारले आफना मागहरूलाई उचित सम्बोधन नगरे सामूहिक राजीनामा दिने निर्णय समेत गरेका छन्।

पशु विकास मन्त्रालय स्थापना

वर्तमान केपी शर्मा ओली नेतृत्वको सरकारले कृषि विकास मन्त्रालयलाई विभाजन गरी पशु विकास मन्त्रालय स्थापना गरेको छ। पशु विकास मन्त्रालय स्थापना पश्चात पशु सेवा क्षेत्रमा कार्यरत एवं पशु सेवाका लागि छुट्टै मन्त्रालय चाहिन्छ भन्ने माग राखिएकाहरूलाई भने यसले ठूलै राहत मिलेको छ।

विगतका इतिहास हेर्ने हो भने पशु सेवा विभाग समेत बेला बेलामा कृषि विभाग मातहतमा गाभिने गरेका तथ्यले पशु विकास मन्त्रालय स्थापना होला भन्ने सकैले पनि सोचेका पनि थिएनन्। यद्यपी त्यही नसोचेको कुरा वर्तमान सरकारले पूरा गरिदिएको छ। विगतदेखि पशु विकास मन्त्रालय स्थापना हुनु पर्दछ भनेर माग राखेहरूकै कारण यो मन्त्रालय स्थापना भएको होइन भन्नेमा धेरै सहमत छन्। पशु विकास मन्त्रालय केवल ओली सरकार टिकाउनका लागि मन्त्रालय भागबण्डा मिलाउनका मात्र स्थापना भएको भनेर चर्चा चलिरहेको छ।

यो चर्चासँगै ओली सरकार ढले वित्तिकै पशु विकास मन्त्रालय फेरि कृषि विकास मन्त्रालयमा नै गाभिने हो कि भन्ने आशंका पैदा नभएको पनि होइन। यद्यपी पशु सेवा क्षेत्रमा काम गरिरहेका व्यक्तिहरूले पशु विकास मन्त्रालयलाई कुन ढंगले अगाडि बढाउंछन् भन्ने कुरालाई पनि पशु विकास मन्त्रालयको आयु निर्धारण गर्ने देखिन्छ। मन्त्रालय स्थापना हुनु मात्र ठूलो कुरा होइन त्यसका लागि आवश्यक भौतिक संरचना र कर्मचारीहरूको व्यवस्थापनले पनि ठूलो भूमिका राख्ने देखिन्छ। त्यसका लागि सरकारले स्थापना गरेका मन्त्रालयहरू मध्ये पशु विकास मन्त्रालयलाई मानव संशाधनका लागि अहज भने छैन। मन्त्रालयका लागि आवश्यक जनशक्ति बाहेक पशु सेवा विभाग र मातहतका कार्यालयहरू पूर्ण रूपमा व्यवस्थित छन्।

यति हुंदा हुँदै पनि पशु विकास मन्त्रालयले स्थापना पश्चात गर्ने काम र मन्त्रालयलाई पुनः नगाभिन गर्ने चुनौतीहरू धेरै नै देखिन्छ। स्थापना भईसकेपछि नगाभिन पनि सक्छ भन्ने पशु सेवा क्षेत्रमा काम गर्ने धेरै विद्वत बर्ग त छन् तर, पशु विकास मन्त्रालय कस्तो अवस्थामा स्थापना भएको छ। मन्त्रालय स्थापना हुनुको प्रमुख कारण के हो भन्ने कुराले पनि पशु विकास मन्त्रालयको भविष्य निर्धारण गर्ने हुनाले कृषि र पशु सेवा नङ् र मासुको सम्बन्ध राख्ने मन्त्रालय भएका कारण पनि हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन हुनु जरुरी छ। त्यत्तिमात्र होइन विगतमा कृषि अर्न्तगत रहेको मत्स्य विकासलाई अहिले पशु विकास मन्त्रालय मातहतमा ल्याइएको छ। मौरी, रेशम जस्ता विषयलाई पनि पशु अर्न्तगत राखिएकाले विगतमा कृषि र पशुमा देखिएका चुनौतीको सामना गर्दै अगाडि बढ्ने हो भने मन्त्रालयले गति पाउला अन्यथा पशु विकास मन्त्रालय विगतमा पशु सेवा विभाग गाभिए जस्तै नगाभिएला भन्न सकिदैन। ■

आफ्नै सूचना

नेपालको पहिलो कृषि साप्ताहिकका रूपमा प्रकाशित कृषि साप्ताहिकमा तपाईंका क्षेत्रमा भए/गरेका कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचना/समाचार वा लेख/रचनाहरू छन् भने हामीलाई बिहिबारभित्र पठाउनुहुन अनुरोध गरिन्छ।

सम्पर्क

कृषि साप्ताहिक, बागबजार

इमेल : sajnepal@gmail.com

web: www.krishionline.com

व्यवसायिक पशुपालनप्रति आकर्षण बढ्दै

अहिले विदेशबाट फर्केका हुन् वा स्वदेशमा नै उच्च शिक्षा हासिल गरेका युवा पुस्ता पशुपालन व्यवसायतर्फ अत्यन्तै आकर्षित बनेका छन्। पशुपालन तर्फ आकर्षित हुने युवाहरूका कारण अब मुलुकमा दूधजन्य उत्पादन एवं मासुजन्य उत्पादनमा परनिर्भरता विस्तारै हट्दै गएको छ। पशुपालन व्यवसायमा

युवाहरूको मौलाउंदै गएको रुचि सम्बन्धि एक रिपोर्ट। मध्यपुर थिमि १० का चन्द्रकृष्ण कपालीले शिक्षा शास्त्रमा स्नातक अध्ययनपछि जागिरका लागि धेरै भौतारिए तर भनसुन गर्न नसक्दा उनको सरकारी जागिर खाने र सरकारी विद्यालयमा शिक्षक भएर ज्ञानको ज्योति छर्ने सपना साकार हुन सकेन। निजी विद्यालयको थोरै तलबप्रति उनको आकर्षण जाग्न सकेन।

एक दिन टेलिभिजनमा प्रसारित बंगुर पालनसम्बन्धी कार्यक्रम र कोरियाबाट फर्केर पोखरामा बङ्गुरपालन गर्दै आउनुभएका छयाडबहादुर थापाबाट प्रभावित भएर बङ्गुरपालन व्यवसाय सुरु गर्ने उद्देश्यले उनी पोखरा पुगे। पोखरा पुगेर थापालाई भेटि बङ्गुरपालन व्यवसायको बारेमा छलफल गर्दा काठमाडौं जस्तो सहरमा बङ्गुरपालन गर्दा उचित मुनाफा हुन नसक्ने सल्लाह प्राप्त गरेपछि धेरैमा परीक्षणको रूपमा कुखुरापालन व्यवसाय सुरु गरे। तर दुर्भाग्य त्यही वर्ष भक्तपुरमा फैलिएको वर्ड फ्लुको महामारी र वर्डफ्लु सङ्कटग्रस्त क्षेत्र घोषणासागै सबै कुखुरा मारिए। पहिलो पटक हात हालेको व्यवसायबाट डेढ लाख रुपैया घाटा खान पुगे उनले।

केही गर्ने जोशका साथ सुरुमा हात हालेको व्यवसायले उल्टै ऋण बोकाएपछि कृष्णचन्द्रले विदेश जाने सोच नबनाएको होइन। त्यसैबेला घर नजिकको गाई फर्म बिक्री गर्न लागेको सुन्नुमा आएपछि सहकारीबाट ऋण लिएर गाईसहितको युनिक गाई फर्म खरिद गरी सञ्चालन गर्न थाले।

अहिले उनका सोही गाई फर्ममा

जर्सी, होलस्टाइन र हाइब्रीड जातका दुधालु गाई १० वटा र एउटा व्याउन लागेको गाई छन्। अहिले दैनिक करिब १०० लि दूध उत्पादन हुन्छ। स्थानीय बजारमा ६३ रुपैया प्रति लिटर दूध बिक्री हुने गरेको उनले बताए। दैनिक रु पाचदेखि छ हजार आम्दानी हुने र सबै खर्च कटाएर मासिक करिब रु ४० हजार बचत हुने उनको भनाइ छ। त्यस्तै सिन्धुलीका ७० वर्षीय अर्जुन बरालले राजनीतिमा आएको जीवन समर्पण गरे। नेपाली कांग्रेस सिन्धुलीका सभापतिको रूपमा १० वर्ष जिम्मेवारी पनि सम्हाले उनले। आमनिर्वाचनमा उनले टिकट पनि हात पारे। तर दुर्भाग्य निर्वाचनमा केही सय मतअन्तरले

पराजित भए। त्यसपछि राजनीतिबाट सन्यास लिएर मध्यपुर थिमि-१७ सानोथिमिमा बस्न थाले। “जीवनको यो उमेरमा पनि चुप लागेर बस्न मनले मानेन र तीन वर्षदेखि गाईपालन सुरु गरेका छन्। उनको फर्ममा अहिले जर्सी र होलस्टाइन जातका आठ वटा गाई छन्। दैनिक २५-३० लि दूध उत्पादन हुने र दैनिक गुजारा टार्न सहज भएको उनले बताउछन्।

सरकारी अनुदानसँगै व्यवसाय फस्टाउंदो

सरकारले युवा लक्षित कार्यक्रमअन्तर्गत व्यवसायिक पशुपालन गर्ने किसानलाई अनुदान दिने नीति ल्याएसँगै भक्तपुर जिल्लामा पशुपालन व्यवसाय फस्टाएको छ। यसले जिल्लामा दूध तथा दुग्ध उत्पादनमा वृद्धि भएको छ भने युवाहरू स्वरोजगारमूलक व्यवसायमा आकर्षित हुन थालेको छन्।

सरकारबाट अनुदान पाउने भएपछि जिल्लामा रहरले एक/दुई वटा गाई, भौसी पाल्ने किसानपनि व्यावसायिक फर्मतर्फ आकर्षित हुन

थालेको जिल्ला पशु सेवा कार्यालयका प्रमुख वरिष्ठ पशु चिकित्सक डा बलबहादुर चन्दले बताए। उनका अनुसार स्थानीय जातका एक/दुई गाई, भौसी पाल्ने किसान जर्सी, होलस्टाइन, उन्नत जातका गाईपालनतर्फ आकर्षित भएका छन्।

कार्यक्रमअन्तर्गत व्यवसायिक रूपमा पशुपालन गर्ने फर्मको अनुगमन, निरीक्षण गरी आवश्यक परेकालाई गोठ सुधार कार्यक्रमअन्तर्गत निश्चित रकम अनुदान दिने गरिएको छ। अधिल्लो आवमा रु एक लाख अनुदान पाएको जानकारी दिदै युनिक गाई फर्मका कपालीले जस्ताको टहरा बनाउन मात्र अढाइ लाख खर्च भएको बताए। त्यसैगरी बरालले पनि सोही वर्ष रु ५० हजार प्राप्त गरेका थिए।

बढ्दै छन् व्यवसायिक फर्म

जिल्लामा युवा लक्षित कार्यक्रमअन्तर्गत अनुदानका लागि गत वर्ष ४१ वटा गाई, भौसी फर्म र १४ वटा बङ्गुर फर्म दर्ता भएका थिए भने यसवर्ष सो सङ्ख्या बढेर ७० वटा पुगिसकेको जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले जनाएको छ।

सरकारले यसवर्ष फर्म दर्ताको लागि पुनः म्याद थप गरेकाले फर्मको सङ्ख्या अझ बढ्न सक्ने डा चन्दले उल्लेख गरे। सरकारले यही पुस २२ गतेसम्म फर्म दर्ता गर्ने समय

थप गरेको छ। सरकारले युवा लक्षित कार्यक्रमअन्तर्गत युवा वर्गलाई वैदेशिक रोजगारबाट रोक्न र कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गरी कृषि उत्पादन र उपादकत्वमा वृद्धि गर्ने र कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकीकरणबाट आयआर्जन बढाउने उद्देश्यले कार्यक्रमअन्तर्गत विशेष पशु उत्पादन (डेरी, बाखा, बङ्गुर र पशु सेवा बजार प्रवर्द्धन) कार्यक्रम सञ्चालन गरेको हो।

सो कार्यक्रमअन्तर्गत व्यावसायिक फर्म सञ्चालन गर्ने युवालाई फर्मको वर्गीकरण गरी निश्चित रकम अनुदान दिने नीति लिइएको छ। कार्यक्रमअन्तर्गत व्यावसायिक गाई, भौसीपालन व्यवसायलाई साना, मझौला र ठूला गरी तीन वर्गमा वर्गीकरण गरी अनुदान दिने नीति कार्यान्वयन गरेको छ। जसअन्तर्गत साना फर्मलाई प्रतिगाई रु २० हजार र प्रतिभौसी रु ४० हजार, मझौलास्तरका फर्मलाई बढीमा रु तीन लाख र ठूला व्यवसायिक फर्मलाई बढीमा रु चार लाख अनुदान दिइन्छ। गत वर्ष भक्तपुर जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले १५ गाई, भौसी फर्म र चार बङ्गुरपालन व्यवसायीलाई अनुदान उपलब्ध गराएको थियो।

“नेपाली कांग्रेस सिन्धुलीका सभापतिको रूपमा १० वर्ष जिम्मेवारी पनि सम्हाले उनले। आमनिर्वाचनमा टिकट पनि हात पारे। तर दुर्भाग्य निर्वाचनमा केही सय मतअन्तरले पराजित भए। त्यसपछि राजनीतिबाट सन्यास लिएर मध्यपुर थिमि-१७ सानोथिमिमा गाई पालेर बसेका छन्।

जीवनको यो उमेरमा पनि चुप लागेर बस्न मनले मानेन भन्द उनले तीन वर्षदेखि गाईपालन सुरु गरेका छन्। उनको फर्ममा अहिले जर्सी र होलस्टाइन जातका आठ वटा गाई छन्। दैनिक २५/३० लि दूध उत्पादन हुने र दैनिक गुजारा टार्न सहज भएको उनले बताउछन्।”

कृषि मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : १७ पुस २०७२
अवधि : १७ पुस २०७२ - २३ पुस २०७२
लागि : बाँके जिल्ला

(जारी गर्ने: PPCR/BRCH/AMIS Project, MOAd, AERD, NARC and Agro-met Section, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट, बाँकेको मौसम तथ्यांक
गत हप्ता ०९ पौष २०७२ मा अन्त्य भएको मौसम अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (०३ पौष २०७२ देखि ०९ पौष २०७२ सम्म)
कूल वर्षा (मि.मी.)	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड) को दायरा	२१.३-२२.८
न्यूनतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड) को दायरा	३.४-६.६
अधिकतम सापेक्ष आर्द्रता (%) को दायरा	९७.२-१००
न्यूनतम सापेक्ष आर्द्रता (%) को दायरा	४४.७-५२.१
हावाको गति(मि/से)को दायरा	०.५-३.५
हावाको दिशाको दायरा	उत्तर पूर्व

१० पौष २०७२ देखि १६ पौष २०७२ सम्मको मौसम विवरण

विवरण	दिन (25 Dec 2015- 31 Dec 2015)						
	१०/१/२०७२	११/१/२०७२	१२/१/२०७२	१३/१/२०७२	१४/१/२०७२	१५/१/२०७२	१६/१/२०७२
वर्षा (मि.मी)	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड)	२२.५	२१.३	२४.०	२४.७	२३.२	२५.५	२५.७
न्यूनतम तापक्रम	२.३	३.५	६.०	६.३	५.४	६.६	८.०
अधिकतम सापेक्ष आर्द्रता	१००	९९.०	९७.४	९७.३	९८.६	९९.०	९८.०
न्यूनतम सापेक्ष आर्द्रता	३८.१	५१.६	४२.८	४३.२	५५.५	५३.०	४२.२
हावाको गति m/s	२.२५	०.०	२.२५	२.२५	२.५	२.०	१.७५
हावाको दिशा	दक्षिण पूर्व	दक्षिण पूर्व	दक्षिण पूर्व	उत्तर पूर्व	पूर्व	उत्तर पूर्व	पूर्व

कृषि सल्लाह

क) मौसम विश्लेषण :

० आगामी हप्ता सामान्यरूपमा बदली रह रहे तापनि पानी पर्ने सम्भावना न्यून रहेको तथा औसत सापेक्ष आर्द्रता औसतमा ७०% भन्दा माथि रहने छ। विहानीपख चिसो बढ्ने निरन्तर रहने साथै हल्का तुवालो /हुस्सु लाग्न सक्नेछ।

बाली नाली :

१. मकै (हिउदे) बाली :

० मकैको बोट संख्या धेरै भएमा मकै उम्रेको १५-२० दिनपछि नराम्रो र रोगी बोट हटाई दिनु उपयुक्त हुन्छ।
० मकै रोपेको ४०-४५ दिन पछि सिंचाई गरी २.१ कजी युरिया मल प्रति कठ्ठाका दरले टपड्रेस गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

२. गहुँ

० आगामी हप्ता पानी पर्ने सम्भावना न्यून रहेको र गहुँ खेतमा चिस्यानको मात्रा कम हुँदै गएकोले गहुँ लगाएको २०-२५ दिनपछि पहिलो सिंचाई गर्नुपर्दछ।

० गहुँ लगाएको ३०-३५ दिन पुगेपछि भारपात नियन्त्रणको लागि सल्फोसल्फरान (क्रोस, लिडर) नामक ३३ ग्राम भारनासक विषादी ४०० लिटर पानीमा मिसाई प्रति हेक्टर स्प्रे गर्दा प्रायः भारहरु नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। स्प्रे गर्दा फ्लेट फेन नोजलबाट भार पुरै भिज्ने गरी छर्नुपर्दछ।

० पहिलो सिंचाई गरेको २-३ दिनपछि ३ के.जी युरिया मल प्रति कठ्ठाको दरले टपड्रेस गर्नु पर्दछ।

३. मुसुरो :

० बोट ओइलाउने रोगको रोकथामको लागि २ ग्राम बेभिष्टिन वा डेरोसाल(कार्वेन्डाजिम) प्रति लिटर पानीमा घोलेर अरहरको बोट भिज्ने गरी छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

४ फलफूल बाली

अंगुर

० अंगुर खेती गर्नु भएका किसानहरुले यसै समयमा अंगुरको कांठछांट गर्नु पर्दछ।
० हांगाको आधा जति भागलाई काटेर फाल्नु पर्दछ। एउटा हांगामा एकदेखि दुईवटा मुना बालुवा पलाउन र बांकी मुना पालुवा पलाउन र बांकी मुना फल लाग्नको लागि राख्नुपर्दछ। काटेको काटेको ठाउँमा १० बोर्डोपेष्ट लगाउनु पर्दछ।

० सामान्यतया अंग्रेजी वाई आकारको दुईवटा मूल हांगाको विकास हुने गरी तालिम दिंदा अंगुरको उत्पादन राम्रो हुन्छ।

० अंगुरमा कम फूल र कम फल लाग्ने समस्या भएमा बढि फल लाग्ने गराउन फेद हांगाको वरिपरि बोक्रा ०.३-०.५ से.मी चौडा रिङ्ग हुने गरी हटाउन, फूल फुल्ने तथा बढी फल लाग्दछ।

० अंगुरमा मलखाद राख्ने उपयुक्त समय यही हो। अंगुरको बोटको उमेर अनुसार सिफारिस गरिएको रासायनिक मलखादको साथै ३०-४० केजी प्रति बोट पाकेको गोबर मल बोटको वरिपरि राख्नु पर्दछ। मलखाद राखेपछि सिंचाई गर्नु पर्दछ।

कागजी :

० आगामी हप्ता पनि चिसो यथावत रहने तथा हुस्सु पनि लागिरहने हुंदा यसै वर्ष कागती खेती शुरु गर्नु भएका कृषकहरुले कागतीको पात र कलिला मुनालाई तुषारोबाट जोगाउन बांसको भाटा उल्टो अंग्रेजी भी (A)आकारमा गाडेर परालले छोप्नु पर्दछ।

० कागजीको विरुवाको कांठछांट गर्ने उपयुक्त समय यही नै हो। काटेको ठाउँमा १० बोर्डोपेष्ट लगाउनु पर्दछ।

० कागती विरुवामा रोग किरा लागेका, उपचार हुन नसक्ने, एक आपसमा जोडिएका, सुकेका लामा लामा कांडा भएका र सलक्क बढेका चोर हांगाहरु, कलमी भाग भन्दा तलबाट आएका मुनाहरु र विरुवाको मूल काण्डको ४०-

५० से.मी भन्दा तल आएका सबै हांगाहरु हटाउनु पर्दछ। यसरी कांठछांट गरेपछि १० को बोर्डोपेष्ट लगाउनु पर्दछ।

० सिंचाई सुविधा भएका कागती बगैचामा डब्ल रिङ्ग (डब्ल औठी आकारको कुलेसो) बनाई सिंचाई गर्नु पर्दछ। सिंचाई सुविधा नभएका स्याला, घासपात वा कालो प्लाष्टिकको छाप्रो राख्नु पर्दछ।

५. आलु :

० प्रत्येक दिन आलुबालीमा रोग किराको प्रकोप के कस्तो अवस्थामा छ, अवलोकन गर्नु पर्दछ।

डुढुवा रोगको व्यवस्थापन :

यो रोगको व्यवस्थापनको लागि अनुकूल वातावरण रहिरहेमा मेन्कोजेव युक्त कुनै पनि विषादी (डण्डोफिल एम ४५ डाइथेन एम४५ आदि) २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर प्रति कठ्ठा ३० लिटरको दरले बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्ने गरी ७ दिनको अन्तरमा ४-६ पटक छर्नु पर्दछ। वा डाइमेथोमर्फ (एकोबेट) वा फेनामिडन तथा मेन्कोजेव युक्त मिश्रित (सेक्टिन) १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले १० दिनको अन्तरमा ३-४ पटक छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

तरकारी बालीहरु :

गोलभेंडाको डुढुवा :

यसको व्यवस्थापनको लागि डुढुवा प्रकोप आंकलन गर्न फिल्ड निरीक्षण गर्नु पर्दछ। यदि कम डुढुवा प्रकोप कम छ भने मेन्कोजेव ७५% डब्लु.पि २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्ने। यदि डुढुवाको प्रकोप बढी नै छ भने क्लोराक्सिल एम.जेड ७२% प्रतिशत डब्लु पी.को धुलो २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्ने।

० काउली, बन्दा लगाएको ४५-५० दिन भईसकेको भएमा ७-१० ग्राम यूरिया (१ चम्चा) बोटको वरिपरि घेरा बनाई राखी पुर्नु पर्दछ। दोस्रो टपड्रेस गरिसकेपछि सिंचाई गर्नु पर्दछ।

० हिउदे तरकारी बालीको फेद काट्ने कीराको व्यवस्थापन गर्न क्लोरोपाईरीफोस १६% को १.० प्रति लिटर पानीमा घोली फेद भिज्ने गरी छर्नु पर्दछ। साथै जरा कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न कार्वोनडाइजिम(बेभिष्टिन)५०% डब्लु पि.को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली स्प्रेयरबाट बोट फेदभिज्ने गरी छर्नु पर्दछ।

० खर्सान्नीको फल लागिसकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (सर्कास्पोरा र एन्थ्रानोस रोग) लाग्न सक्ने हुनाले बेभिष्टिन ५०% डब्लु. पि.को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छर्नु पर्दछ।

० अदुवा बाली लिन जग्गालाई हलो तथा कोदालोको सहायताले खनजोत गरी बेसारका पानाहरुलाई टिपी सफा गर्नु पर्दछ। यसबाट नयां र पुराना पानाहरु छुट्याउनु पर्दछ।

० छुट्याइएका पानाहरुलाई तामा वा माटोको भाडामा पानीले डुब्ने गरी राखी उमाल्ने, सामान्यतया ४०-६० मिनेट उमालेपछि सेतो बाफ र विशेष किसिमको गन्ध आउंछ। साथै नरम भएपछि पानीबाट निकाल्नु पर्दछ।

० यसलाई घाममा १०-१५ दिनसम्म उल्टाई पल्टाई गरी एक नासले सुकाउनु पर्दछ। यसरी सुकाईएको बेसार भाँच्दा घातुको जस्तो आवाज आउनु पर्दछ। यसपछि यसलाई बजारमा पाना वा धुलो बनाएर बेच्न सकिन्छ।

अन्य

० सापेक्षिक आर्द्रता घटबढ भईरहने हुनाले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउलाई रोग तथा कीराबाट बचाउन समय समयमा हेरचा गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

० खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरु हानिकारक हुँदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने वित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं। मित्रजीव कीराहरु जस्तै माकुरा, गाईने कीरा, सात थोप्ले, खपटे कीरा, वारुला, नमस्ने कीरा(प्रेइड्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरुको संरक्षण र संबर्द्धन गरौं।

० मौरी घरमा रोग, सुलसुले र रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नु पर्दछ। चिसो बढ्ने क्रम जारी भएकोले मौरी घरलाई चारैतिरबाट प्लाष्टिकले बेरेर राख्नु पर्दछ।

बाली संरक्षण

१. लाही (एफीड) :

० १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाई रातभरी राखेर लाही लागेको ठाउँमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट अनुकूल मौसममा छर्नु राम्रो हुन्छ।

० मालाथियन ५० इ.सी., २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाउँमा भिज्ने गरी अनुकूल मौसममा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

० नयां पालुवामा लाही, लिफ माईनर, सुलसुले लाग्ने भएमा सवई वा एट्सो तेल १५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

घ) पशुपालन :

० कुखुरामा विफर रोग लाग्न नदिन ६ देखि ८ हप्ताका कुखुरालाई पखेटाको भित्री भागमा तयार पारेको खोपमा चोबलेर सियोले ३-४ पटक खोप दिनु पर्दछ।

० कुखुराको सि.आर.डि/निमोनियाको लागि टाईलोन टाटारिट नामक औषधी भेटेरिनरियन/अनुभवी प्राविधिकको सल्लाहमा सफा पानीमा घुलेर ४-५ दिनसम्म खान दिनु पर्दछ।

० गाईभैसी तथा भेडा बाखाहरुलाई आन्तरिक परजीवीहरु (नाम्ले, फित्ते, गोलो जुकाहरु तथा कक्सीडीओसिस) ले आक्रान्त पारी छेर्ने क्रम नरोकिएमा नजिकको पशु सेवा केन्द्र वा जिल्ला पशु सेवा कार्यालय वा निजी रूपमा सञ्चालित भेटेरिनरी क्लिनिकमा गोबर परिक्षण गरी प्राविधिक सल्लाह बमोजिम अक्सिक्लोजानाडिड, अल्बेन्डाजोल, लिवामिजोल वा एम्प्रोलियम जस्ता औषधीहरु जनावरको शारीरिक तौल अनुसार खुवाउन उपयुक्त हुन्छ।

० कुम्भी (ढकेरी) लागेका बाखाको हकमा दैनिक एक चक्की डाई ईथाइल कार्बामाजिन (डि.ई.सी) १०० मि.ग्रा. सात दिनसम्म खुवाउने र साथमा बांकी पेज ४ मा

कृषि....

- भिटाविन बी कम्प्लेक्सको सुई २-३ दिनसम्म लगाउने ।
  - ० पि.पि. आर रोग लाग्न नदिन ३ महिनाभन्दा माथिका भेडा बाख्रामा सो रोग विरुद्धको भ्याक्सिन लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
  - ० बाख्राको मोओलाको लागि ५% पोभीडिन आयोडिन वा १% कपर सल्फेट वा २% बोरिक एसिडको भोल वा १%पोटासको घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ । मोओलाको भाईरस घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाउँबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाख्रालाई घाउ चोटपटक नलागेको वा काटेको ठाउँबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाख्रालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नु पर्दछ ।
  - ० गाई भैंसी तथा सुंगुरहरुमा खोरेत रोग लाग्न नदिन पशु सेवा कार्यालयको समन्वयमा सो रोग विरुद्धको भ्याक्सिन ६-६ महिनामा लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
  - ० माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (एरेटर) को प्रयोग गर्ने ।
  - ० माछा पोखरीमा तापक्रम घट्ने क्रम रहेकोले भूमिगत पानी (बोरिङ वा ट्युब वेल) ले पोखरीको पानीलाई विस्थापित गर्नु उपयुक्त हुन्छ, साथै माछालाई धेरै नचलाउन उपयुक्त हुन्छ ।
- घाँसेबाली :**
- ० छरेको ३०-४० दिनमा जै/बर्सिम घाँसमा १.२ केजी युरिया प्रति कट्टाको दरले टप ड्रेसिड गरी सिंचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ । साथै जै घाँसको प्रत्येक कटाई पश्चात युरिया टप ड्रेसिड गरी सिंचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

रुद्राक्ष खरिद गर्न चिनियां व्यापारी भोजपुरका गाउँमा

भोजपुर । रुद्राक्ष धार्मिक दृष्टिकोणले अत्यन्तै महत्वपूर्ण मानिन्छ । त्यस्तै गरी रुद्राक्षलाई व्यापारीक दृष्टिकोणले पनि महत्वपूर्ण मानिएको छ भन्ने पुष्टि यतिदेर भोजपुरमा

रुद्राक्ष किन्न आएका व्यापारीले पुष्टि गरिदिएका छन् । भोजपुरको षडानन्द नगरपालिका र सदरमुकाम आसपासमा रहेका बजार तथा गाउँमा चीनबाट आएका रुद्राक्ष व्यापारी धेरै देखिनुले पनि व्यवसायिक रूपमा रुद्राक्षको महत्व के छ भन्ने कुरालाई स्पष्ट देखाईदिएको छ ।

रुद्राक्ष नेपालको मध्यपहाडी क्षेत्रमा नगादेबालीका रूपमा किसानले उत्पादन गर्दैआएको एक वनस्पति फल भएकाले गाउँघरमा विशेषतः रुद्राक्षलाई दाना भनेर पनि चिन्ने गरिन्छ ।

विगत वर्षमा भारतीय बजारमा निर्यात हुँदै आए पनि केही वर्षयतादेखि चीनमा समेत रुद्राक्षको व्यापार राम्रो हुन थालेपछि रुद्राक्ष उत्पादक किसान र कारोबार गर्ने व्यापारीले राम्रो बजार भाउ पाउन थालेका छन् । तर गतवर्षको तुलनामा यसपाली भने रुद्राक्षको कारोबारमा केही गिरावट आएको बताइएको छ । तैपनि चिनियां रुद्राक्ष व्यापारी

गाउँ घरसम्म पुगेर किसानसंगै रुद्राक्ष कारोबार गर्न थालेपछि उनीहरूले खुसी व्यक्त गर्ने गरेको रुद्राक्ष व्यापार गर्दैआएका व्यापारी हरि भित्रिकोटीले बताउँछन् ।

भारतीय बजारमा मात्र रुद्राक्षको व्यापार राम्रो फस्टाएको थियो केही वर्षयता चिनियां क्षेत्रमा राम्रो व्यापार भएसँगै अमेरिका, जापान, थाइल्यान्डका साथै सबै अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा रुद्राक्षको व्यापार व्यवसाय फस्टाउन थालेको छ । साइज मिलेको र हेर्दा आकर्षक रुद्राक्ष भोजपुर र सङ्खुवासभाभन्दा पहाडी क्षेत्रमा उत्पादन हुँदै आएको छ । यसको व्यापार विश्वव्यापी बन्दै जान थालेपछि किसानको महत्वपूर्ण आमदानीको स्रोत समेत बन्दै आएको छ । दिलाबजारका तोयानाथ गौतम भन्छन् 'रुद्राक्ष धार्मिक रूपमानै प्रयोग गरिन्छ, एक मुखेदेखि २१ मुखेसम्म श्रीमत् भावगत महापुराणमा वर्णन गरिएको छ । रुद्राक्ष रातो, कालो, सेतो र पहेलो रङको पनि रुद्राक्ष हुने हुदा कालो रङको रुद्राक्ष सबैभन्दा राम्रो मानिन्छ ।

यस्तै जुन रुद्राक्षमा प्वाल नपारिकन धागो छिराउन सकिन्छ, त्यो सबैभन्दा राम्रो र सर्वश्रेष्ठ मानिन्छ । पश्चिम नेपालको कास्की, स्याङ्जा, पाल्पा गुल्मी र पूर्वी नेपालको भोजपुर, सङ्खुवासभा धनकुटा र खोटाङलगायत जिल्लामा बढी पाइन्छ ।

नेपाललगायत भारत, मलेसिया, थाइल्याण्ड, इण्डोनेसिया तथा अस्ट्रेलियाका जङ्गलमा प्रशस्तै पाइन्छ । विश्वभरमा यसका जम्मा १२३ प्रजाति पाइए पनि नेपालको रुद्राक्ष विभिन्न प्रकारको रोगमा समेत प्रयोग गरेको पाइएको छ । यसरी नै धार्मिक सांस्कृतिक हिसाबले महत्वपूर्ण मानिने रुद्राक्ष कारोबारलाई व्यवस्थित गर्ने हो भने उत्पादन गर्ने कृषक मारमा पर्ने थिएनन् ।

उखु किसानले अर्भै पाएनन् १९ करोड

नवलपरासी । नवलपरासीमा उखु कृषिदेको नयां याम सुरु भइसक्दा पनि अर्भै अधिकांश किसानले आफ्नो पुरानो भुक्तानी रकम पाएका छैनन् । जिल्लास्थित चार वटा ठूला उखु मिलबाट अधिल्लो वर्षको करिब रु १९ करोड उनीहरूले अर्भै भुक्तान लिन बाँकी रहेको छ ।

उद्योगहरूले प्रति क्विन्टल रु ४३६ को दरले अधिल्लो वर्षको रकम बल्ल दिन थालेको भएपनि किसानले उद्योगसाग अर्भै १९ करोड रुपैयां भुक्तानी लिन बाँकी भएको उत्पादक कृषक समिति नवलपरासीका अध्यक्ष उमेशचन्द्र यादवले बताएका छन् ।

यस वर्षको उखुको याम सुरु भएर अहिलेसम्म इन्द्रा सुगर मिल र बागमती सुगर मिल सञ्चालनमा आइसकेका छन् । अर्भै लुम्बिनी चिनी मिल र मोहिनी चिनी मिल भने अर्भै सञ्चालनमा आएका छैनन् । सरकारले रु ४६१ प्रति

क्विन्टल उखुको मूल्य निर्धारण अलिले बताए । जिल्लाको कूल साठै गरेपनि चिनी उद्योगले किसानलाई सात हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा उखु

अधिल्लो वर्षको भुक्तानी रु ४३६ प्रति क्विन्टलको दर मात्र दिँदा किसान थप मारमा परेको उखु उत्पादक महासङ्घका केन्द्रीय सदस्य प्रेमचन्द्र गुप्ताले बताए ।

उखु किसानले चिनी उद्योगलाई उखु दिएपनि समयमा भुक्तानी नपाउने भएपछि किसानले प्रत्येक वर्ष यो खेती छोड्दै गएका छन् । उचित मूल्य र समयमा भुक्तानी रकम नपाउदा किसान थप मारमा परेको उखु किसान अगुवा सुभान

खेती हुँदै आएको छ । जिल्लामा वार्षिक २० देखि २५ लाख क्विन्टल उखु खेती उत्पादन हुन्छ । जिल्लामा चार वटा चिनी मिल उद्योग छ र करिब ५० भन्दा बढी साना कसर (भेलि) उद्योग छन् ।

विगतका वर्षहरूमा पनि उखु किसानहरू चिनी उद्योगहरूको पेलाईमा परेका थिए । चिनी उद्योगलाई उखु दिउं पैसा आँदैन उखु नदिए खेतमा नै कुहिने बेला भईसक्यो किसानहरू अन्योलमा देखिएका छन् ।

माछा महोत्सवमा आज सकिदै

धादिङ । विगतका वर्षहरू देखि शुरु भएको माछा महोत्सव यो पटक पौषको पहिलो सातामै धादिङमा शुरु भएको छ । माछा पारखीहरका लागि महत्वपूर्ण स्थान मानिएको मलेखुस्थित रिचोकटारमा पुस ९ गतेदेखि १९ गतेसम्म सञ्चालन भईरहेको छ । सो माछा महोत्सवमा १८ प्रकारका माछाका स्वाद चाख्न रहेको आयोजकले दावी गरेको छ ।

माछाको पर्याय बनेको मलेखुमा नेपाल राष्ट्रिय वाणिज्य सङ्घ, जिल्ला

कार्यसमितिको आयोजनामा सञ्चालन गरिएको राष्ट्रिय व्यापार मेला तथा माछा महोत्सवमा स्थानीय जात र बाहिरबाट ल्याइएका माछाका स्वाद छान्नीछान्नी चाख्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ । आयोजक समितिका अध्यक्ष लोकनाथ डल्लाकोटीले माछालाई कसरी खाने भन्ने चिन्ता नभएकै बताए । माछा व्यवस्थापन समितिका संयोजक रहेका धुव विकले माछाका परिकारमात्र होइन जीवित रूपमा पोखरीमा पाल्ने तरिकासमेत महोत्सवमा सिकाउने गरिएकाले सबैको आकर्षण बनेको जानकारी दिए ।

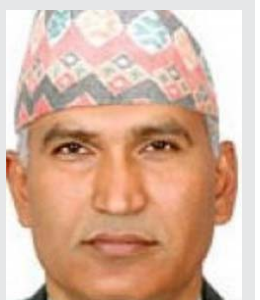
माछा पोखरीमा रघु, नैनी, सिल्वर, बिग हेड, कोही कार्प, कत्ले, भोती जातका माछा राखिएको छ । सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्डअनुसारको पोखरी निर्माण गरी महोत्सवमा सहभागीलाई हेर्ने व्यवस्था मिलाइएको आयोजक समितिका महासचिव शालिकराम दुवाडीले बताए । महोत्सवमा माछाका विभिन्न परिकार चाख्नका लागि चारवटा होटलले सेवा दिइरहेका छन् । भोलि हालेको, सुकाएको, मम बनाएको, चप बनाएको, फ्राइ गरेको आदि परिकार उपलब्ध गराइएको छ । यस क्षेत्रका स्थानीय र बाहिरबाट ल्याइएका माछाका जातले बजार भरिभराउ छ । माछाको नयां स्वाद लिनेको भीड नै लागेको देखिन्छ । त्रिशूली नदीमा माछा मार्ने पुराना पुस्ताका टुल्कबहादुर मगरका अनुसार १८ प्रकारका माछा महोत्सवस्थलमा राखिएको छ ।

त्रिशूलीमा मारिएका माछामध्ये सर, कत्ले, गर्दी, असला, जलकपुर, वाम, ठाण, भोती, करंगा, बुधुना, फगेटा, गणेश, नकटा, काप्रे, काडे, गुदा, भिगो, हिले आदिको स्वाद अहिले मलेखु बजारमा प्रशस्त पाइन्छ । महोत्सवमा रु १० करोडको कारोबारको लक्ष्य राखिएको छ भने आज अन्तिम दिनसम्ममा दुई लाख मानिसले अवलोकन गर्ने आयोजकको दावी छ । माछा व्यवसायलाई विश्वसनीय बनाउनु उत्पादनका क्षेत्रप्रति बढ्दो आकर्षण र लगानीलाई प्रोत्साहित गरी जिल्लालाई आत्मनिर्भर बनाउनु माछा उत्पादनको मुख्य क्षेत्रका रूपमा परिचित गराउन महोत्सव आयोजना गरिएको र माछापालन क्षेत्रको समेत दर्शकले भ्रमण गर्न सक्ने आयोजकको भनाइ छ ।

विद्युत् उत्पादन, निर्माण सामग्रीको उपलब्धता, पर्याप्त पानी, उपयुक्त वातावरण, राजधानी र अन्य ठूला सहरसम्मको सहज पहुँचका हिसाबले धादिङमा औद्योगिक लगानी गर्न उपयुक्त मानिएकाले लगानी बढाउन समेत महोत्सवबाट फाइदा पुग्नेछ ।

अर्थमन्त्री भने कृषिलाई प्राथमिकता

बुटवल । दुई वर्षभित्र कृषिमा आत्मनिर्भर हुने भन्दै कृषि विकास मन्त्री हरिबोल प्रसाद गजुरेल केही दिन अगाडि दिएको अभिव्यक्तिप्रति नै कृषि विज्ञ तथा किसानहरू रुष्ट बनिरहेका बेला फेरि अर्थमन्त्री विष्णुप्रसाद पौडेलले सरकारले कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकता राख्दै एक वर्षभित्र देश कृषिमा आत्मनिर्भर हुनेगरी योजना बनाउन लागेको हावादारी गफ दिएका छन् । साना किसान कृषि सहकारी संस्था लिमिटेडको १५ औं वार्षिक साधारणसभा तथा दुग्ध उप(आयोजना भवनको रुपन्देहीको सेमलारमा उद्घाटन गर्दै मन्त्री पौडेलले कृषिलाई आधुनिकीकरण गर्दै व्यवसायिक बनाउने र कुनै न कुनै उत्पादनमा आत्मनिर्भर बन्ने गरी योजना बनाइरहेको बताए ।

कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न सकेमात्रै मुलुक समृद्ध हुने बताउनु मन्त्री पौडेलले त्यसैका लागि सरकारले कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिएको समेत बताए । अर्थमन्त्री पौडेलले अबको राजनीति विकास र समृद्धिको राजनीति भएको र विकास तथा समृद्धिको प्रमुख आधार कृषि भएको पनि बताए । राजनीतिक अधिकारका लागि लडाईं धेरै भएको र संविधान निर्माण भइसकेपछि राजनीतिक अधिकारको एउटा पाटो पूरा भएको उल्लेख गर्दै मन्त्री पौडेलले अबको राजनीति विकासको राजनीति र समृद्धिको राजनीति हुने बताए ।

पूर्वमा रासायनिक मलको अभाव कायमै

विराटनगर । भारतले गरेको अघोषित नाकाबन्दी र मधेशी मोर्चाले गरेको आन्दोलनका कारण पूर्वी क्षेत्रमा गहुँ खेतीका लागि किसानको मागअनुरूप मल अझै पनि उपलब्ध हुन नसकेको बताइएको छ ।

क्षेत्रीय कार्यालय विराटनगरले यस क्षेत्रका अधिकांश जिल्लाका डिपोलाई रासायनिक मल उपलब्ध गराएको भनिएको भएता पनि हडतालबाट प्रभावित जिल्लामा वीरगन्जस्थित क्षेत्रीय कार्यालयमार्फत उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको भनिएपनि बमोजिम हुन सकेको छैन ।

चार महिनादेखिको मधेशी मोर्चाको बन्द, हडतालका कारण सीमावर्ती नाका प्रभावित भएपछि समयमै किसानले मल पाएका थिएनन् । परिस्थिति सहज भएपछि आवश्यकताअनुरूप मलको आपूर्ति हुने क्षेत्रीय कृषि सामग्री कम्पनीका प्रमुख अजय श्रीवास्तवले बताएका छन् ।

मधेशी मोर्चाको बन्द हडतालका

कारण सप्तरी र सिरहा जिल्लामा विराटनगरस्थित क्षेत्रीय कार्यालयबाट मल ढुवानीमा कठिनाई देखिएपछि वीरगन्जस्थित क्षेत्रीय कार्यालयबाटै

उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइएको क्षेत्रीय प्रमुख श्रीवास्तवले जानकारी दिएका छन् ।

सो अन्तर्गत, सप्तरीको राजविराज कार्यालयस्थित डिपोमा ५०० मेट्रिक टन डिएपी र २०० मेट्रिक टन युरिया उपलब्ध गराइएको बताइएको छ । सोही अनुपातमा सिरहाको लहान र उदयपुरमा रहेको कार्यालयस्थित डिपोमा पनि मलको व्यवस्था गरिएको बताइएको छ ।

पशु विकास मन्त्रीद्वारा पदभार ग्रहण

काठमाडौं । नवगठित पशु विकास मन्त्रालयका मन्त्री शान्ता मानवीले एक समारोह बीच पशु विकास मन्त्रालय सिंहदरबारमा आफ्नो पदबहाली गरेकी छिन् । पशु विकास मन्त्रालयका सचिव डा. कृष्णचन्द्र पौडेल, पशु विकास मन्त्रालयका सहसचिव श्यामप्रसाद पौडेल, पशु सेवा विभागका महानिर्देशक डा.

केशवप्रसाद प्रेमी लगायत पशु विकास मन्त्रालय मातहतका उच्च कर्मचारीहरूले मन्त्री मानवीको स्वागत गरेका थिए ।

पदबहालीका क्रममा कर्मचारीहरूलाई निर्देशन दिँदै मानवीले जिम्मेवार र कर्तव्यनिष्ठ भई तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न आग्रह गरेकी थिइन् । पशु विकास मन्त्रालय गठन भएपछि विभिन्न खालका सकारात्मक एवं नकारात्मक टिप्पणीहरू आईरहेको बताउँदै कुरा भन्दा बढी काम गर्नु पर्नेमा जोड दिएकी थिइन् । मानिसले जस्तो सुकै जटिल कार्यलाई पनि सहज गर्न सक्ने भएकाले पशुपंक्षी पालन मानिसको जीवनयापनसंग प्रत्यक्ष जोडिएकाले यो व्यवसायलाई कसरी आत्मनिर्भर बनाउने भन्ने तर्फ लाग्नु पर्नेमा मन्त्री मानवीले जोड दिएकी छिन् ।

नेपालको संविधानमा मधेशीको अधिकार

नेपालको संविधानमा दलितको हक अधिकार देहाय बमोजिम व्यवस्था गरिएको छ ।

- सबै प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गर्ने ।सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्ने राज्यको राजनीतिक उद्देश्य हुने ।
- सामान्य कानूनको प्रयोगमा उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जात, जाति वा अन्य कुनै आधारमा भेदभाव नगरिने ।
- सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका महिला, दलित, लगायत नागरिकको संरक्षण, सशक्तीकरण वा विकासका लागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्ने ।
- कुनै व्यक्तिलाई उत्पत्ति, जात, जाति, समुदाय, पेशा, व्यवसाय वा शारीरिक अवस्थाको आधारमा कुनै निजी तथा सार्वजनिक स्थानमा कुनै प्रकारको छुवाछूत वा भेदभाव नगरिने ।
- कुनै वस्तु, सेवा वा सुविधा उत्पादन वा वितरण गर्दा त्यस्तो वस्तु, सेवा वा सुविधा कुनै खास जात वा जातिको व्यक्तिलाई खरीद वा प्राप्त गर्नबाट रोक लगाइने वा त्यस्तो वस्तु, सेवा वा सुविधा कुनै खास जात वा जातिको व्यक्तिलाई मात्र बिक्री वितरण वा प्रदान नगरिने ।
- उत्पत्ति, जात, जाति वा शारीरिक अवस्थाको आधारमा कुनै व्यक्ति वा समुदायलाई उच्च वा नीच दर्शाउने, जात, जाति वा छुवाछूतको आधारमा सामाजिक भेदभावलाई न्यायोचित ठान्ने वा छुवाछूत तथा जातीय उच्चता वा घृणामा आधारित विचारको प्रचार प्रसार गर्न वा जातीय विभेदलाई कुनै किसिमले प्रोत्साहन गर्न नपाइने ।
- जातीय आधारमा छुवाछूत गरी वा नगरी कार्यस्थलमा कुनै प्रकारको भेदभाव गर्न नपाइने ।
- सबै प्रकारका छुवाछूत तथा भेदभाव जन्य कार्य गम्भीर सामाजिक अपराधका रूपमा दण्डनीय हुने र पीडितले क्षतिपूर्ति पाउने ।
- दलितले राज्यका सबै निकायमा समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागी हुन पाउने ।
- दलित समुदायले आर्जनो परम्परागत पेशा, ज्ञान, सीप र प्रविधिको प्रयोग, संरक्षण र विकास गर्न पाउने ।
- सार्वजनिक सेवा लगायतका रोजगारीका अन्य क्षेत्रमा दलित समुदायको सशक्तीकरण, प्रतिनिधित्व र सहभागिताका लागि विशेष व्यवस्था गरिने ।
- दलित विद्यार्थीलाई प्राथमिकदेखि उच्च शिक्षासम्म छात्रवृत्ति सहित निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गरिने ।
- प्राविधिक र व्यावसायिक उच्च शिक्षामा दलितका लागि विशेष व्यवस्था गरिने ।
- दलित समुदायलाई स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्न विशेष व्यवस्था गरिने ।
- दलित समुदायका परम्परागत पेशासाग सम्बन्धित आधुनिक व्यवसायमा उनीहरूलाई प्राथमिकता दिई त्यसका लागि आवश्यक पर्ने सीप र स्रोत उपलब्ध गराइने ।
- भूमिहीन दलितलाई एकपटक जमीन उपलब्ध गराइने र आवासविहीन दलितलाई बसोबासको व्यवस्था गरिने ।
- दलित समुदायलाई प्राप्त सुविधा दलित महिला, पुरुष र सबै समुदायका दलितले समानुपातिक रूपमा पाउने गरी न्यायोचित वितरण गरिने ।
- सामाजिक रूपले पछाडि परेका महिला, दलित समेतले समावेशी सिद्धान्तका आधारमा राज्यको निकायमा सहभागि हुन पाउने सामाजिक न्यायको हक हुने ।
- समाजमा विद्यमान धर्म, प्रथा, परम्परा, रीति तथा संस्कारका नाममा हुने सबै प्रकारका विभेद, असमानता, शोषण र अन्यायको अन्त्य गर्ने ।
- हरवा, चरवा, हलिया, भूमिहीन, सुकुम्बासीहरूको पहिचान गरी बसोबासका लागि घर घडेरी तथा जीविकोपार्जनका लागि कृषियोग्य जमीन वा रोजगारीको व्यवस्था गर्दै पुनःस्थापना गर्ने ।

नेपाल सरकार

नेपाल सरकार

सूचना तथा सञ्चार प्रविधि मन्त्रालय

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

सूचना विभाग

किसानहरूलाई निःशुल्क सीम वितरण गर्ने तयारी

काठमाडौं । किसानहरूलाई हरेक दिन जलवायु मौसम सम्बन्धि सूचना प्रवाह गरी जलवायुको अवस्था बारेमा जानकारी दिन भन्दै कृषि विकास मन्त्रालय मातहतमा सञ्चालनमा रहेको जलवायु प्रकोप समुत्थान

कार्यक्षेत्रका किसानहरूलाई निःशुल्क सिम कार्ड उपलब्ध गराउने भएको छ । आयोजनाले किसान सीम उपलब्ध गराउनका लागि नेपाल टेलिकमसँग सम्झौता समेत गरेको छ ।

सक्नेछन् । आयोजना निर्देशक शिव नन्दन शाहले बताएका छन् ।

सम्झौताअनुसार प्रथम चरणमा आठजिल्ला, दोस्रो चरणमा आठ र तेस्रो चरणमा नौवटा गरी कूल २५ जिल्लामा

निर्माण आयोजनाले आफ्नो

एक सय रुपैयाको टक भ्यालु सहितको सीम उपलब्ध गराएपछि आयोजनाले उपलब्ध गराएको मोवाईलमा एसएमएस मार्फत किसानहरूलाई जलवायु मौसम सम्बन्धि विशेष सूचना प्रवाह गरिने भएको छ । नेपाल टेलिकमसँग भएको

आयोजना निर्देशक शिव नन्दन शाह

सम्झौता अनुरूप किसानहरूलाई मौसम सम्बन्धि जानकारी एसएमएस मार्फत उपलब्ध गराउनुका साथै साथै स्तरीय सेवा प्रवाह गर्न 'हाम्रो कृषि' मोबाइल एप्लिकेसन, कृषि-पूर्व सूचना प्रणाली, टोल फ्रि नम्बर (१६६००१७७७७९), अडियो नोटिस, कृषि इन्फो एसएमएस जस्ता सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।

यो कार्यक्रम कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ पनि शाहले बताए । हस्ताक्षर कार्यक्रममा कृषि विकास मन्त्रालयका सहसचिव श्यामप्रसाद पौडेलले नेपाल मौसम तथा जलवायु सम्बन्धि सूचना प्राप्त गरिसकेपछि किसानहरूले आफ्नो कृषि उपज सुरक्षित गर्नका लागि धेरै नै महत्त पुग्ने विश्वास लिएका थिए । आयोजनाको कार्यक्षेत्र २५ जिल्लामा रहेकाले ती जिल्लाका किसानहरूलाई कसरी मौसम सम्बन्धि अग्रिम जानकारी गराई मौसम परिवर्तनबाट कृषि उत्पादनमा हुने हानी नोकसानको क्षति कम गर्नका लागि आफूहरू प्रतिबद्ध भएर लागेको बताए ।

एन्ड्रोइड स्मार्ट फोन भएका किसानले 'हाम्रो कृषि' नामक एपबाट मौसमसम्बन्धी जानकारी, कृषि र प्रविधि, कृषि कार्यालयका नम्बर, विमा अभिकर्तासम्बन्धी जानकारी र अन्य सफलताका कथाहरूबारे जानकारी लिन

कृषि उत्पादन बृद्धि गर्नका लागि सदैव प्रयोग गर्नुहोस् लुम्बिको भोल मल

All Nepalese Tea & Coffee Center, Kupondol, Phone: 5535457, 5548201

Reemergence of Vector-Borne Diseases as a Global Health Problem for 21st Century

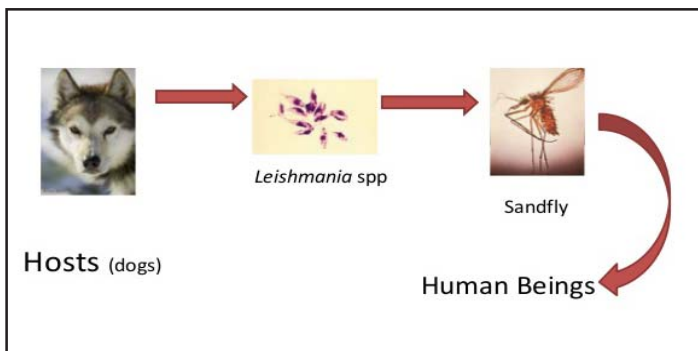
Vector-borne infectious diseases are emerging or resurging as a result of changes in public health policy, insecticide and drug resistance, shift in emphasis from prevention to emergency response, demographic and societal changes, and genetic changes in pathogens. Effective prevention strategies can reverse this trend. Research on vaccines, environmentally safe insecticides, alternative approaches to vector control, and training programs for health-care workers are needed.

In the 120 years since arthropods were shown to transmit human disease, hundreds of viruses, bacteria, protozoa, and helminths have been found to require a hematophagous (blood-sucking) arthropod for transmission between vertebrate hosts. Historically, malaria, dengue, yellow fever, plague, filariasis, louse-borne typhus, trypanosomiasis, leishmaniasis, and other vector-borne diseases were responsible for more human disease and death in the 17th through the early 20th centuries than all other causes combined. During the 19th and 20th centuries, vector-borne diseases prevented the development of large areas of the tropics, especially in Africa; it was not until these diseases were controlled that engineering feats such as the Panama Canal could be completed.

Not long after the 1877 discovery that mosquitoes transmitted filariasis from human to human, malaria (1898), yellow fever (1900), and dengue (1903) were shown to have similar transmission cycles. By 1910, other major vector-borne diseases such as African sleeping sickness, plague, Rocky Mountain spotted fever, relapsing fever, Chagas disease, sandfly fever, and louse-borne typhus had all been shown to require a blood-sucking arthropod vector

for transmission to humans.

Prevention and control programs were soon based on controlling the arthropod vector. Yellow fever in Cuba was the first vector-borne disease to be effectively controlled in this manner, followed quickly by yellow fever and malaria in Panama. Over the next 50 years, most of the important vector-borne public health problems were effectively controlled. Most of these programs established vertically structured vector control organizations that

emphasized elimination of arthropod breeding sites (source reduction) through environmental hygiene along with limited use of chemical insecticides. By the 1960s, vector-borne diseases were no longer considered major public health problems outside Africa. Urban yellow fever and dengue, both transmitted by *Aedes aegypti*, were effectively controlled in Central and South America and eliminated from North America; malaria was nearly eradicated in the Americas, the Pacific Islands, and Asia. The discovery and effective use of residual insecticides in the 1940s, 1950s, and 1960s contributed greatly to these successes.

However, the benefits of vector-borne disease control programs were short-lived. A number of vector-borne diseases began to reemerge in the 1970s, a resurgence that has greatly intensified in the past 20 years. Although the reasons for the failure of these programs are complex and not well understood, two factors played important roles: 1) the diversion of financial support and subsequent loss of public health

infrastructure and 2) reliance on quick-fix solutions such as insecticides and drugs.

The Global Emergence/Resurgence of Vector-Borne Diseases:

Evidence of the reemergence of vector-borne diseases such as malaria and dengue was first observed in the 1970s in Asia and the Americas. Warnings of it was however, were largely ignored until recently, and now it may be difficult to reverse the trend.

Malaria

The resurgence of

malaria in Asia in the late 1960s and early 1970s provides a dramatic example of how quickly vector-borne disease trends can change. Malaria, transmitted to humans by anopheline mosquitoes, had been nearly eliminated in Sri Lanka in the 1960s, with only 31 and 17 cases reported in 1962 and 1963, respectively. By 1967, 3,468 cases were reported. In 1968, however, a major epidemic caused 440,644 cases. In 1969, 537,705 cases were reported; the disease has never been effectively controlled since then. In India, a similar resurgence of malaria occurred, with sporadic outbreaks of disease beginning in the early 1970s and nearly seven million cases by 1976. Sri Lanka and India are classic examples of the lack of sustainability of vertically structured prevention/control/elimination programs. Complacency, dwindling financial and political support, and a change in strategy from vector control to case finding and drug treatment were mainly responsible for the resurgence of malaria in these countries. More

recently, vivax malaria has reemerged in Korea Urban malaria in the Indian subcontinent and in parts of South America is also a major concern. In 1998, malaria is the most important tropical disease with more than half of the world's population living in areas of risk and with an estimated 200 million cases and two million deaths each year. Widespread drug resistance of the parasites and insecticide resistance among anopheline mosquito vectors have complicated malaria control. Malaria is the most common imported disease in the United States, where anopheline mosquito vectors still exist. Approximately 1,000 suspected malaria cases are imported into the United States each year, associated with increased frequency of autochthonous cases; since 1987, 16 incidents of autochthonous malaria have occurred in nearly all parts of the United States. In each incident, however, transmission was limited to only a few cases.

Dengue

Dengue fever caused major epidemics from the 17th to the early 20th centuries. In most Central and South American countries, effective disease prevention was achieved by eliminating the principal epidemic mosquito vector, *A. aegypti*, during the 1950s and 1960s. In Asia, however, effective mosquito control was never achieved, and a severe hemorrhagic fever emerged following World War II. During the 1950s, 1960s, and 1970s, this new form of dengue occurred as periodic epidemics in a few countries. During the 1980s, however, incidence increased dramatically, expanding distribution of the virus and the mosquito vector to the Pacific islands and tropical America. In the latter region, the *Ae. aegypti* eradication program had been disbanded in the early 1970s; by the 1980s, this species had reinfested most tropical countries of

Dr. Kedar Karki

the region. Increased disease transmission and frequency of epidemics caused by multiple virus serotypes in Asia increased the movement of dengue viruses into these regions, resulting in a dramatic increase in epidemic dengue fever; hyperendemicity (the co-circulation of multiple virus serotypes); and the emergence of dengue hemorrhagic fever in the Pacific Islands, the Caribbean, and Central and South America. Thus, in less than 20 years, both the American tropics and the Pacific Islands went from not having dengue to having an important dengue/dengue hemorrhagic fever problem in 1998. Globally, dengue hemorrhagic fever has emerged as a major cause of hospitalization and death. The number of dengue hemorrhagic fever cases reported from 1981 to 1995 is four times higher than that of the previous 30 years. In 1998, more than 2.5 billion persons live in areas of risk. Dengue is the second most important tropical disease (after malaria) with approximately 50 to 100 million cases of dengue fever and 500,000 cases of dengue hemorrhagic fever each year. Because of limited surveillance data and gross underreporting in most disease-endemic countries, the economic and public health impact of dengue is greatly underestimated. Perhaps this was the reason why there was an unexpected outbreak of this disease was suddenly encountered by health worker in India and there is all likely environment is prevailing in Nepal too.

बर्डफ्लु...

पनि पशु पालन व्यवसायबाट नै रोजगारी दिन सकिने बताइन् ।

कार्यक्रममा पशु विकास मन्त्रालयका सचिव कृष्णचन्द्र पौडेलले पशु विकास मन्त्रालय भित्र मौरी, मत्स्य, रेशम खेती पनि पर्ने भएकाले यो पशु पालन व्यवसायले नै नेपालको व्यापार घाटालाई घटाउन सक्ने बताए ।

कार्यक्रममा मन्त्रालयका सहसचिव श्यामप्रसाद पौडेलले दूध उत्पादनमा वृद्धि भएको भएपनि नाकावन्दीका कारण इन्धन अभावले गर्दा किसानहरुबाट दूध संकलन गर्न कठिनाई भईरहेको बताए ।

त्यस्तै पशु सेवा विभागका महानिर्देशक डा. केशवप्रसाद प्रेमीले पशु सेवा विभागको अस्तित्व समाप्त पार्ने गरी पटक पटक यसलाई गाभ्ने र छुट्याउने गर्दै आएको खुलासा गरे । नया बनेका मन्त्रालयहरु मध्ये पशु विकास मन्त्रालय ग्रामिण तहसम्म आफ्ना पूर्वाधार र जनतालाई बेग्लै ढंगले सेवा दिन सक्ने मन्त्रालयमा रुपमा रहेको विस्तृत विवरण सहितको कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका थिए । साथै उनले राष्ट्रको आर्थिक मेरुदण्डको विकासका लागि यो मन्त्रालयले ठूलो भूमिका खेल्नसक्ने समेत बताए ।

व्यवसायिक..

डा. केशवप्रसाद प्रेमी, कृषि विकास मन्त्रालयका सहसचिव काशीराज दाहाल, कृषि विकास मन्त्रालय योजना महाशाखाका सहसचिव योगेन्द्रकुमार कार्की, राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक बाबुकाजी पन्त, दुग्ध विकास संस्थानका महाप्रबन्धक गंगा तिमल्सेना लगायतका उच्च अधिकारीहरुले स्वागत गरेका थिए ।

महोत्तरीमा गाई मर्दै

बर्दियास । महोत्तरी जिल्लाको गौशाला नगरपालिकास्थित निगौल गाई गौशालाका गाई मर्न थालेका छन् । बढ्दो जाडोबीच न्यानो बास र पौष्टिक आहारको अभावमा पुस लागेयता सात दुधालु गाई र १५ गाईका बाछ्याबाछी मरेका हुन् । आर्थिक अभावका कारण निगौल गाई गौशालाको व्यवस्थापन पक्षले फाराममा पालिएका गाईलाई पोषणयुक्त खाना जुटाउन, बासको समुचित प्रबन्ध गर्न नसक्दा चार गोठमा पालिएका गाई, कोरेली बाच्छी र ससाना बाच्छ्याबाच्छी मर्ने क्रम बढेको हो ।

पछिल्लो पटक मधेस आन्दोलनले गर्दा गौशालाको आन्तरिक स्रोतबाट नियमित आउने आम्दानी ठ्याक्कै रोकिएपछि गाई फारामका गाई खान नपाएर मर्ने र बिरामी हुने क्रम बढेको निगौल गाई गौशाला व्यवस्थापनले जनाएको छ । पछिल्ला दिनमा बास र पौष्टिक आहारको कमीले फर्मका गाई दुब्लाइरहेका छन् ।

दूध नउठाउंदा किसान मर्कांमा

काठमाडौं । नाकावन्दीको असर देखाउँदै किसानहरुले उत्पादन गरेका दूध संकलन गरी बजारीकरण गर्ने सरकारी संस्था दुग्ध विकास संस्थानले दूध संकलन नगरेपछि, किसानहरु मर्कांमा परेका छन् ।

दुग्ध विकास संस्थानले इन्धनको अभावका कारण किसानहरुसम्म पुग्न नसकेको बताउँदै आईरहेको छ । यो वा त्यो नाममा किसानहरुलाई मर्कांमा पारेको भन्दै दुग्ध उत्पादनमा लागिरेहेका किसानहरु यतिखेर आक्रोशित बनेका छन् ।

बर्डफ्लु...

भक्तपुर । जिल्लाका किसानले अव तरकारी र खाद्यान्नबालीमा विषादीको प्रयोग नगर्ने प्रतिबद्धता जनाएका छन् ।

जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले एक सातासम्म मनाएको 'विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह' मा सहभागी कृषकले यस्तो प्रतिबद्धता गरेका हुन् । जिल्लाका ६ वटै नगरपालिकाका विभिन्न क्षेत्रबाट सप्ताह मनाउन भक्तपुर दरबार क्षेत्रमा आएका महिला किसानले बाली धेरै फलाउने लोभमा विषादीको प्रयोग गर्दा आफैलाई रोग निम्त्याउने थाहा पाएपछि विषादीको प्रयोग नगर्ने बताएका हुन् ।

जिल्लामा उत्पादन हुने हरियो तरकारी, गोलभेंडा, आलु र नगदेबालीमा बढी मात्रामा विषादीको प्रयोग हुने गरेपनि विषादीलाई निरुत्साहित पार्न किसान अग्रसर हुने भएका छन् । नगरकोट नगरपालिका वागेश्वरीकी रमा खड्काले विषादी हाल्दा तरकारी खानेलाई मात्रै होइन हाल्नेलाई समेत रोग लाग्ने थाहा पाएको बताइन् । अव यस्तो विषादी हाल्दैनौं उनले भनिन् ।

खाद्यान्न बालीमा विषादीको प्रयोगले खानेलाई मात्रै नभई हाल्नेलाई समेत छालाको रोग, क्यान्सर, दम, टाउको दुख्ने, जीउ चिलाउनेलगायतका विभिन्न रोग लाग्नेबारे किसानलाई जानकारी गराइएको थियो । सूर्य बिनायक नगरपालिका चित्तपोलकी शर्मिला श्रेष्ठले तरकारीको उत्पादन बढाउन, रोग लाग्न नदिन विषादीको प्रयोग गर्ने गरेको बताउँदै यसले घर वरिपरिको वातावरण, बालबच्चा र परिवारको स्वास्थ्य मै असर गर्ने थाहा पाएको बताउँदै अब यसलाई निरुत्साहित गर्ने काम सुरु गर्ने बताइन् ।

चितवनमा पनि पोल्ट्री दिवस मनाइयो

चितवन । नेपालको आत्मनिर्भर व्यवसायका रुपमा परिचय बनाउन लागिरेहेको पोल्ट्री व्यवसायले तेस्रो राष्ट्रिय दिवस सम्पन्न गरेको छ । तेस्रो राष्ट्रिय पोल्ट्री दिवसका अवसरमा नेपाल अन्डा उत्पादक सङ्घले भरतपुर अस्पतालका बिरामी, कुरुवा र सर्वसाधारणलाई अन्डा वितरण गरेको छ । अस्पताल परिसरमा अन्डाको महत्वको विषयमा आयोजित कार्यक्रममा अन्डा वितरण गरिएको हो । सो अवसरमा पाँच हजारवटा अन्डा वितरण गरिएको थियो ।

कार्यक्रममा स्थानीय विकास अधिकारी श्रवणकुमार पोखरेलले अन्डा मानव स्वास्थ्यका लागि महत्वपूर्ण पोषक भएकाले उपयोगका लागि सबैसाग आग्रह गरेका थिए । सो अवसरमा भरतपुर अस्पतालका मेडिकल सुपरिटेन्डेन्ट डा केशरराज भर्तल, पोल्ट्री व्यवसायी मञ्चका अध्यक्ष शङ्करप्रसाद कंडेल, अन्डा उत्पादक सङ्घका महासचिव त्रिलोचन काडेललगायतले अन्डाको विषयमा आमजनतामा जनचेतना जगाउन सके आत्मनिर्भर भई व्यवसाय टिकाउन सकिने र कम मूल्यमा जनताले पोषक तत्व प्राप्त गर्ने बताए ।

जिल्ला पशु सेवा कार्यालयका प्रमुख डा रामकुमार कार्कीले अन्डाको सेतो भागमा प्रोटेिनको मात्रा अत्यधिक हुने बताए । "जसमा ओमेगा थ्री

पाइन्छ । जुन अन्य गोडागुडीमा समेत पाइदैन । ओमेगा थ्रीले स्नायुको कोषिकाको विकास गर्दछ । कार्कीका अनुसार, अन्डाको पहिलो भागमा क्यारोटिन हुने र जसले आखाको तेज बढाउने गर्दछ ।

नेपालमा प्रतिव्यक्ति प्रतिवर्ष ५४ वटा अन्डा उपभोग गर्ने गरेको तथ्याङ्क छ । प्रमुख कार्कीका अनुसार यो दर ६६ पुऱ्याउने लक्ष्य सरकारको रहेको छ । विकसित मुलुकमा अन्डा उपभोगको दर ९२ वटासम्म रहेको उनले बताए । नेपालमा पोल्ट्री व्यवसायमा फन्डै रु ७० अर्बको लगानी भएको व्यवसायीहरुको भनाइ छ । यस क्षेत्रको लगानी बढ्दै गएपछि व्यवसायीहरुकै मागलाई सम्बोधन गरेर सरकारले तीन वर्षअघिदेखि राष्ट्रिय पोल्ट्री दिवसका रुपमा मनाउन थालेको पोल्ट्री व्यवसायी मञ्चका अध्यक्ष शङ्करप्रसाद काडेलले बताए । नेपालमा दैनिक ४३

लाख वटा अन्डा उत्पादन र खपत हुने गरेको थियो । नेपाल अन्डा उत्पादक सङ्घका महासचिव त्रिलोचन कंडेलका अनुसार, अहिलेको विषम परिस्थितिका कारण भने अन्डाको उत्पादन २५ प्रतिशतले कमी आएको छ ।

अन्डा उत्पादनका क्षेत्रमा मात्रै एक लाख ५० हजार व्यक्तिले प्रत्यक्ष रोजगारीमा छन् भने २५ हजारले व्यवसाय गरिरहेका छन् । भूकम्प र नाकावन्दीका कारण प्रतिमेट्र रु १६० सम्म फरेको अन्डाको मूल्य हाल बढेर रु १८० प्रतिमेट्र पुगेको उनले बताए । नेपालमा १७८ वटा ह्याचरीले चल्ला उत्पादन गरिरहेका छन् भने १२० वटा दाना उद्योगले दाना उत्पादन गरिरहेका छन् । दैनिक २७ हजार मेट्रिकटन दाना खपत भइरहेको छ भने चार लाख केजी मासु बजारमा खपत हुने गरेको व्यवसायीहरुको भनाइ छ ।

कैलालीमा चैते धानखेती प्रवर्द्धन

धनगढी । कैलालीमा चैते धानखेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले वृहत्तर चैते धान उत्पादन कार्यक्रम लागु गरिएको छ । धानको उत्पादत्वमा वृद्धि गर्दै खाद्य सुरक्षामा टेवा पुऱ्याउने लक्ष्यका साथ सो कार्यक्रम लागु गरिएको हो । जिल्ला कृषि विकास कार्यालयका अनुसार यसवर्ष नौसय हेक्टर क्षेत्रफलमा चैते धानखेती गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

खेती गर्न चाहने किसान, कृषक समूह तथा कृषि सहकारी संस्थालाई प्रोत्साहनस्वरुप अनुदान रकम समेत उपलब्ध गराउने योजना रहेको छ । सािचाइ सुविधा भएको क्षेत्रमा कम्तीमा १५ कट्टा जग्गामा खेती गर्न चाहने किसानलाई जनही रु पाच हजार प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउने नीति रहेको वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत युवराज पाण्डेले जानकारी दिएका छन् । दुई दशमलव पाच हेक्टरमा ब्लक बनाई प्रतिहेक्टर पाच मेट्रिक टनभन्दा बढी धान उत्पादन गर्नेलाई

प्रतिहेक्टर रु पाँच हजारको दरले थप प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउने योजना रहेको छ । नमुना धान ब्लक उत्पादन कार्यक्रमअन्तर्गत गरिने चैते धानखेतीमा कृषक समूह वा सहकारी संस्थालाई मात्र यो प्रोत्साहनको सुविधा रहेको छ । पाँच हेक्टरको ब्लक बनाई

खेती गर्ने कृषक समूह वा सहकारी संस्थालाई रु ५० हजार प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउन लागेका उनले बताए । प्राविधिकका अनुसार चैते धानखेतीका लागि फागुनको पहिलो हप्तामा बीउ राखेर अन्तिम हप्तादेखि रोप्नुपर्ने हुन्छ ।

साप्ताहिक बजार मूल्य		Shreenagar		
विकास क्षेत्र	हिमाली क्षेत्रको सरदर मूल्य रु.	पहाडी क्षेत्रको सरदर मूल्य रु.	तराई क्षेत्रको सरदर मूल्य रु.	देशभरको सरदर मूल्य रु.
मासु प्रति किलो				
खसी	६५०	६१०	५७५	६३०
रांगो	३१५	२३०	२००	२५०
बंगुर	३००	२५०	२५०	२७०
ब्रोइलर	३७५	३२०	२५०	३२५
स्थानीय	१०५०	८५०	६००	८००
अण्डा प्रति गोटा				
कुखुरा	२०	१४	१२	१५
दुध प्रति लिटर				
गाई	८८	५८	५५	६७
भैंसी	९०	६४	६०	७१
माछा				
ट्राउट	१२००	९००	-	१०००
कार्प	-	१९०	२००	२१०

स्रोत: पशुपंक्षी बजार प्रवर्द्धन निर्देशालय

आम किसानहरुमा अनुरोध

रासायनिक विषादीहरु बालीमा प्रयोग भएपछि विषादी अनुसार केही दिन विषादी अवशेष नष्ट हुन समय लाग्छ । विषादी अवशेष धेरै रहेका खाद्यबस्तु उपभोग गर्दा उपभोक्ताहरुको स्वास्थ्यमा विभिन्न खालका समस्या आउन सक्छन् । तसर्थ उत्पादक तथा भण्डारणकर्ताहरुले सकेसम्म जैविक विषादी प्रयोग गर्ने गरौं । रासायनिक विषादी प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्था आएमा प्रयोग गरिएको विषादीको पर्खनु पर्ने अवधि कटाएर मात्र बजारमा विक्री वितरणको लागि पठाउने गरौं ।

“विषादीहरु बिष हुन् औषधी होइनन् ।”

सवैभन्दा ठूलो चुनौती भनेको नै दूध उत्पादन हो

बाबुकाजी पन्त

कार्यकारी निर्देशक

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डले स्थापना अनुरूप नै काम गरिरहेका छन् ?

आजका दिनसम्म हेर्ने हो भने राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डले आफ्नो उद्देश्य अनुरूप नै काम गरिरहेको छ। बोर्ड दुग्ध र दुग्ध पदार्थसँग सम्बन्धित रहेर काम गर्ने सरकारी, निजी र सहकारी क्षेत्रलाई आवश्यक नीति निर्माण गर्ने, कार्यन्वयन गराउने र तिनीहरूको समष्टिगत विकास गर्ने, दुग्ध उद्योगहरू स्थापना गर्ने गराउने, दुग्धको मूल्य निर्धारण गर्ने आदी उद्देश्यका लागि यो संस्था स्थापना भएको हो। त्यो अनुरूप हामीले काम गरिरहेका छौं। अहिले नेपालमा सरकारी क्षेत्र अन्तर्गत दुग्ध विकास संस्थान र हाम्रो संस्था दुग्ध विकास बोर्ड रहेका छन् भने सहकारी क्षेत्रबाट काम गर्नका लागि देशको ६२ जिल्लामा १ हजार ८ सय ५५ दुग्ध उत्पादक सहकारीहरू रहेका छन्। ति सहकारीहरूले संकलन गरेका दुग्ध नै दुग्ध विकास संस्थान र अन्य निजी डेरीहरूले खपत गर्ने हो।

० पछिल्लो समय किसानले दुग्धको लागत मूल्य नउठेको भनिरहेका छन् अझै किसानले उचित मूल्य नपाएको हो ?

यो कुरा अत्यन्तै जायज कुरा हो। अहिले व्यवसायिक रूपमा गाई पाल्ने किसानहरू संख्या दिनप्रतिदिन बढ्दै गईरहेको छ। विगतमा घरायसी प्रयोजनका लागि मात्र गाईपाल्ने किसानहरू पनि यतिखेर व्यवसायिक रूपमा गाईपालनतिर लाग्नु भएको छ। २०/३० वटादेखि ४

सयभन्दा बढी गाईपाल्ने किसानहरू पनि हुनुहुन्छ। २/३ सयवटा पाल्नेको संख्या पनि धेरै नै छ। यसले गाईपालन व्यवसायिक रूपमा अगाडि बढिरहेको छ भन्नेपुष्टि गर्न सकिन्छ। हामी पशुसँग सरोकार राख्ने निकाय भएकाले पशु सेवा विभागसँगको समन्वयमा दूध उत्पादनको बृद्धि गर्ने कार्यका लागि पनि लागिपरेका छौं। र कसरी दूध उत्पादनका लागि लाग्ने लागत घटाउन सकिन्छ भन्ने प्रयासमा पनि जुटिरहेका छौं। पशुसेवा विभागले पनि फरेष्ट मिसनको कामलाई अगाडि बढाउने काम भैरहेको छ। यसले गर्दा पनि केही किसानहरूलाई केही मात्रामा भएपनि सहयोग भएको छ। विशेष गरी हामीले गाई भैसी पाल्दा घाँसको प्रयोग बढी गर्ने हो भने उत्पादन लागत मूल्य घटाउन सकिन्छ। १० लिटर भन्दा कम दुग्ध दिने गाईहरूलाई दाना चोकरहरू नख्वाईकन घाँस बाटै बढी उत्पादन लिन सकिन्छ भन्ने निष्कर्ष निकालिसकेको अवस्था छ। यदि हामीले पनि घाँस प्रयोग गरेर दूध उत्पादन बढाउन थाल्यौं भने लागत मूल्य घटाउन सक्छौं। लागत मूल्य घटाउनु भनेको उचित मूल्य नै पाउनु हो।

० दूधको मूल्य किसानका लागि भन्दा व्यापारीका लागि बढ्छ भन्छन् त ?

त्यसो होइन। दूधको मूल्य बृद्धि गर्दा किसान, उद्यमी दुवैलाई फाईदा हुन्छ। गत वर्षपनि दूधको मूल्य बृद्धि हुँदा

प्रति लिटर ६ रुपियाँ बृद्धि भएको हो। बृद्धि रकम मध्येबाट ३९ प्रतिशत उद्यमीलाई ६९ प्रतिशत किसानलाई बढेको थियो। दूधको मूल्य बृद्धि हुँदा एउटालाई मात्र हुन्छ भन्ने हुँदैन। दूध उत्पादन गर्ने किसानलाई नै पहिलो प्राथमिकता हुनुपर्दछ र हुन्छ पनि। त्यसकारण पनि उत्पादक र उद्यमी दुवैको हितमा मूल्य बृद्धि हुन्छ। छिमेकी राष्ट्र भारतमा पटनाको कुरा गर्ने हो भने त्यहाँ पनि दूधको मूल्य बृद्धि हुँदा लगभग ८० प्रतिशत किसानले र २० प्रतिशत उद्यमीले पाएका छन्। नेपालमा पनि हामीले त्यस्तो खालको अवस्था ल्याउनु पर्दछ भनेर भनिरहेका छौं। त्यसमा लागत मूल्य कम गरेर वा अनावश्यक जनशक्तिलाई प्रयोग कमी गरेर यी विविध कुरामा ध्यान दिएर किसानका पक्षमा मूल्य बृद्धिलाई ध्यानमा राख्न सकिन्छ।

० दूधको आयातलाई प्रतिस्थापन गर्न के गरीरहेको छ वार्डले ?

मुलुकलाई दूधमा आत्मनिर्भर बनाउनका लागि दूधको आयात प्रतिस्थापन गर्ने तर्फ बोर्डले विगतदेखि नै गृहकार्य गर्दै आएको हो। त्यसका लागि नै बोर्डले २० वर्षे रणनीतिहरू तयार गरिसकेका छौं। पाँचवटै विकास क्षेत्रमा उन्नत जातका गाईभैसी उत्पादन गर्ने स्रोत केन्द्रको स्थापना हुनु पर्दछ र त्यो स्रोत केन्द्रले वार्षिक रूपमा कम्तिमा १ हजार बाच्छीहरू उत्पादन गरेर त्यही विसास क्षेत्रमा विपन्न वर्गका परिवारहरूलाई सहूलियमा दिनु पर्दछ भनिरहेका छौं। साथै प्रत्येक जिल्लाको

२०० सय गरिवीको रेखामुनी रहेका किसान पहिचान गरी राज्यको तर्फबाट १ वटा गाई अनुदानका रूपमा वितरण गर्नु पर्दछ। अर्को एउटा गाई कृषकले नै सहूलियत व्याजदरमा किन्ने व्यवस्था राज्यले गरिदिनु पर्दछ। त्यसो गर्ने सकिने हो भने हामी दूध उत्पादन अत्यन्तै धेरै गर्न सक्छौं र हामी आत्मनिर्भर हुन सक्छौं। त्यसो गर्न सके हामीले दूध आयातलाई प्रतिस्थापन गरी निर्यातको विकास गर्न सक्छौं।

० दूधमा आत्मनिर्भर हुने कुरा गर्नु भो तर, दूध उत्पादनका लागि त धेरै चुनौतीहरू छन् भन्छन् नि यस्तो अवस्थामा कसरी आत्मनिर्भर भईएला त ?

चुनौतीहरू त धेरै नै छन्। सवैभन्दा ठूलो चुनौती भनेको नै दूध उत्पादन हो। दूध उत्पादन बृद्धि गर्नका लागि घाँस उत्पादन नगरेसम्म गाढो छ। तर दूध उत्पादन बृद्धि गराउनका लागि घाँस उत्पादन गर्नेखालका जग्गा कै अभाव छ। त्यस्ता घाँसहरू उत्पादनमा बृद्धि गरी त्यसलाई पेलेट बनाएर घाँस नहुने ठाउँसम्म पुऱ्याउने व्यवस्था गर्न सक्नुपर्दछ त्यो हामीले गर्न सकिरहेको छैनौं। इजरायल जस्तो देशले अन्य देशबाट घाँस खरिद गरेर ल्याएर भएपनि दूध उत्पादन बृद्धि गरेको छ। हाम्रो देशमा प्रशस्त घाँस उत्पादन गर्न सकिन्छ। घाँस उत्पादन गर्ने र त्यसलाई आवश्यक पौष्टिक

तत्वहरूसहितको पेलेट बनाउने कारखाना सञ्चालन गरी घाँस नहुने ठाउँसम्म पुऱ्याउन राज्यले अनुदानको व्यवस्था गर्नु पर्दछ। त्यसो गर्न सके घाँस उत्पादन हुने ठाउँबाट नहुने ठाउँसम्म पुऱ्याएर दूध उत्पादनमा बृद्धि गरी आत्मनिर्भर बन्न सक्छौं।

० यस आर्थिक वर्षमा नयाँ योजना केही छन् ?

यस वर्ष प्रत्येक विकास क्षेत्रमा एउटा एउटा गाई स्रोत केन्द्र राख्नका लागि तयारी अनुरूप काम भएको छ। जसमा एउटा फार्ममा नै २ सय देखि ५ सय सम्म गाईपालन गरीएको फार्मलाई छनौट गर्ने तयारी हुँदै आएको छ। सोहि कामलाई प्रभावकारी बनाउन ५ वटा व्यावसायिक फार्मलाई ३०/३० लाख रुपैयाँ अनुदान दिने कार्यक्रम छ। त्यसको लागि प्रस्ताव आह्वान गर्ने तयारी हुँदै छ। यस वर्ष २ सय जना गरिवीको रेखा मुनि रहेका किसानहरूलाई एउटा गाई सितैमा दिने र बाँकी ८ वटा गाई पाल्नका लागि सरल कृषि कर्जाको व्यवस्था गरिदिने गरी काम हुँदै आएको छ। गत वर्षहरूमा ५० प्रतिशत अनुदानमा वितरण गरिदै आएको चिलिङ्ग म्याट,मिल्क एनालाईजर हरू यस वर्ष पूर्ण अनुदानमा विभिन्न स्थानमा दिने तयारी भएको छ। अगामि आर्थिक वर्षमा बजेट अझै बढाउने तयारीमा छु।

भूकम्पले घर छैन ! धान सुरक्षित गर्न ठाउँ छैन

तर पनि मलाई केही डर छैन ! किनकी अमेरिकी प्रविधिबाट नेपालमै उत्पादित तीन लेयरको PICS मैसँग छ सम्पूर्ण किसानहरूका लागि सुरक्षित र हावा नछिर्ने अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको व्याग

100KG

PICS

NAF Seeds Pvt.Ltd
Natole, lalitpur
Phone : 5538748 Fax :5534428
Website: www.nafseed.com